

29.7.2024

Vetoomus Utsjoen terveyskeskuksen vuodeosaston toimintojen säilymisen puolesta

Hyvät Lapin hyvinvointialueen aluehallituksen jäsenet

Pitkin kevättä on käyty erilaisia keskusteluja siitä, millä tavalla Lapin hyvinvointialueen palveluverkkoa muokataan mittavien sopeuttamis- ja säästötoimien tavoitteiden saavuttamiseksi. Huhtikuussa Lapin hyvinvointialue järjesti kuntakuulemiskiertueen, jolloin kuntalaisilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä palveluista ja toimintojen järjestämisestä omalla alueellaan. Meillä Utsjoella olleessa tilaisuudessa Lapin hyvinvointialueen edustajat kertoivat, ettei mikään oikeastaan tule muuttumaan Utsjoen kunnassa. Toimintoja järjeistetään, perustetaan ns. hybridiosasto ja kotisairaaloimintaa aloitellaan. Vuodeosasto loppuu, koska pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa vain, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu laissa erikseen säädetty peruste. Käytännössä vuodeosasto ei siis voi olla kenenkään koti. Kuitenkin hybridiosasto mahdollistaisi myös lyhytaikaishoidon erilaisissa tilanteissa lyhytaikaisesta akuutinhoidosta saattohoitoon.

Nyt kuitenkin kesän aikana on jostain syystä tullut tilanne, jossa keväällä puhuttu hybridiosasto ei enää olisikaan vaihtoehto. **Kotisairaaloiminta Utsjoen kunnassa on kallis ja haastava toteuttaa, mikä johtuu pienestä asukasmäärästä ja pitkistä välimatkoista.** Nykyisellään **vuodeosastolla annettu ensiapu on usein riittävä, muutaman päivän tarkkailu osastolla, iv-antibioottihoito tai pelkkä nesteytys voivat ratkaista monta pulmaa.** Kunnassa, jossa väestö ikääntyy, on huomioitava myös tilanteet, jolloin kotona pärjäämättömyys, omaishoitajan tai omaishoitettavan äkillinen sairastuminen tai muut vastaavat tilanteet vaativat usein nopeita toimenpiteitä. On huomattavasti helpompaa toteuttaa nämä ratkaisut omassa kunnassa, jossa on **saatavilla myös saamenkielisiä palveluita**, kuin alkaa siirtämään ihmisiä pois omasta – usein saamenkielisestä - ympäristöstä. On erittäin tärkeää huolehtia potilaiden ja heidän lähipiirinsä kielellisten oikeuksien toteutumisesta, koska asiointi saamen kielellä on osa perusoikeuksia.

Nyt esitetyn skenaarion valossa edellä mainitut hoidettaisiin Ivalossa, Sodankylässä tai muissa Lapin kunnissa. Kuljetuskustannukset tulevat olemaan merkittävät, lisäksi taksien ja ambulanssin resurssit ovat rajalliset. **Potilasturvallisuus vaarantuu, koska ambulanssi tulisi olemaan aiempaa enemmän pois kunnan alueelta viemässä tai tuomassa potilasta, joka olisi voitu hoitaa omassa terveyskeskuksessa.** Kuntaan muodostuu aiempaa useammin ambulanssityhjiö, jolloin ensihoitoa ei ole kunnassa lainkaan saatavilla. Erityisen haastavan tilanteesta tekee Ivalon terveyskeskuksen paikkaluvun vähentäminen, mikä osaltaan vaikuttaa utsjokisten osastohoitoa tarvitsevien potilaiden sijoittumiseen Lapin kuntien perusterveydenhoidon yksiköihin.

On syytä muistuttaa, että **erikoissairaanhoito on kipuillut pitkään sen tosiasian kanssa, että potilaat, jotka eivät enää vaadi erikoissairaanhoitoa, jäävät sairaalan osastoille makaamaan, koska kuntien perusterveydenhuollon osastot eivät vedä.** On vaikea uskoa, että tämä pulma ratkeaa muuttamalla osastoja hoivaosastoiksi.

Sairaanhoitajatasoinen hoito on jokaisessa kunnassa, myös muulloin kuin virka-aikana, osa huoltovarmuutta. Se tuo kuntalaisille turvaa ja matkailijoille tiedon siitä, että perusterveydenhuollon tasoiset terveystulokset voidaan hoitaa aina Hangosta Utsjoelle. Peruspalveluiden säilyminen on myös osa kuntalaissa (kuntalaki 10.4.2016/410 1§) mainittua kunnan perustehtävää: *"Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkaalleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla."* Lisäksi perustuslain 9 §:ssä säädetään, että ihmisillä on vapaus liikkua ja valita asuinpaikkansa Suomessa ja perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn takia. Henkilöön liittyvä syy voi olla esimerkiksi asuinpaikan syrjäinen sijainti, vähävaraisuus, yksinäisyys ja digitaitojen puute. Myös Petteri Orpon hallitusohjelmassa (Vahva ja välittävä Suomi VM 2023, s. 22) todetaan, että **hallitus kiinnittää erityisesti huomiota perusterveydenhuollon palveluiden saatavuuteen, ikääntyneiden kotona pärjäämiseen ja mielenterveysavun ja -palveluiden saatavuuteen sekä vahvistaa kaikista heikoimmassa asemassa olevien tilannetta.**

Edellä mainitut seikat puoltavat sitä tosiasiaa, että palveluverkostoa laadittaessa ei voida tyytyä vain vähentämään sotepalveluita, vaan palveluiden tulee tosiasiallisesti olla kuntalaisten saatavilla kohtuullisten välimatkojen päässä, jotta ihmisten perustuslailliset ja kielelliset oikeudet toteutuvat.

Ammattitaitoiset sairaanhoitajat ja lähihoitajat pystyvät tuottamaan terveydenhuollon palveluita Utsjoen terveyskeskuksessa lähipalveluina, kuten laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 4§:ssä määrätään: *"Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen LÄHELLÄ asiakkaita."* **Matka esimerkiksi Nuorgamin Pulmankijärveltä Ivalon terveyskeskukseen on noin 230 km. Tämä ei täyttäne laissa määritetyn "lähellä"-sanon kriteereitä.** Omaisten näkökulmasta on kohtuutonta, että osastohoitoon (lyhytaikainen, saattohoito, jne.) muihin Lapin kuntiin joutuvaa ei pääse katsomaan kohtuullisen ajomatkan päästä. Usein myös omaiset ovat ikääntyneitä eikä auton käyttö ole itsestään selvyyttä. On myös hyvä muistaa, että keliolosuhteet ovat hyvin vaihtelevat ja talvella matka Utsjoen kirkonkylältäkin Ivaloon saattaa muodostua hyvin pitkäksi.

Utsjoen kuntalaisilla on oikeus heille kuuluviin palveluihin ja lähipalvelun pitää olla lähipalvelu. Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö on erittäin tärkeää molempien osapuolten näkökulmasta. Olemme kuitenkin jälleen tilanteessa, jossa paperille kirjoitettu suunnitelma ei käytännössä kuitenkaan tuo sellaisia säästöjä, että tällä hetkellä hyvin toimivaa mallia kannattaisi lähteä purkamaan potilasturvallisuuden vaarantumisen uhalla ja säästöjä tavoittelemalla. Lisäksi rahoitusrakennetta tulee tarkastella uudessa valossa, paikalliset olosuhteet huomioon ottaen.

Utsjoella 29.7.2024

Utsjoen kunnan luottamushenkilöiden ja johtoryhmän puolesta
Kunnanjohtaja Päivi Kontio

Valtuuston puheenjohtaja Arto Pohjanrinne

Kunnanhallituksen puheenjohtaja Väinö Guttorm

